

Yxi alcu

Tiedotustutkimus-lehden taipaleella ensimmäiset viisi vuosikertaa tulevat täyteen tämän numeron myötä. Tapaus antoi Tiedotusopilliselle yhdistykselle aiheen järjestää seminaari aiheesta "Suomalainen tiedotustutkimus eilen, tänään, huomenna". Seminaari pidettiin marraskuun 25. päivänä Tampereella.

Edellä olevissa esitelmässä ja sen kommentissa Veikko Pietilä ja Tarmo Malmberg tarkastelevat tiedotusoppimme vaiheita ja tulevaisuuden näköaloja. Tarkasteluihin kietoutuu polemiikkia. Ilmeiseltä näyttää, ettei siihen jää, missä nyt ollaan. Taaksepäin ei pääse. Tulevaisuus on joka tapauksessa tuntematon, vain aavisteltavissa. Mutta filosofi on sanonut kauniisti, että "...nykyisyys on menneisyyden tulevaisuutta ja tulevaisuuden menneisyyttä".¹ Voimme nähdä myös nykyisyyden ja tulevaisuuden historian.

Minkä tulevaisuuden menneisyyttä me nyt olemme? Oikeastaan kukaan ei uskalla tätä seikkaa varmasti povailta; mutta voimme ehkä toivoa, että tiedotusopillisessa tutkimuksessa vähintään säilyy se ristiriitainen suhde historianprosessiin, joka siinä tällä hetkellä voidaan nähdä, helpostikin: sillä korkeina lyövät keskustelujen ja kiistojen laineet tiedotusopissa, ja misäpä muualla aaltoilun laineet kuin yhteiskuntaelämän ristiriidoissa itsessään.

Minkä menneisyyden tulevaisuutta olemme? Menneisyytemme saattaisi, jos voisi, hävetä meissä tulevaisuuttaan, mutta meidän ei ole syytä hävetä menneisyyttämme - jota usein emme kuitenkaan tunne. Tämän tietämättömyyden edes vähäiseksi

korjaamiseksi *Tiedotustutkimus* julkaisee seuraavassa valikoiman suomalaisen tiedotusopin perinteen tärkeitä kirjoituksia, tieteenhistorian skaalassa kylläkin tuiki tuoreita, silti meidän alallamme klassisen hohdon jo enemmän tai vähemmän kultaamia.

Valikoimamme ei ulotu ajassa edes sotia edeltäneeseen "ensimmäisen tasavallan" aikaan. Vanhin kirjoitus, Eino Suovan "Sanomalehtitiede valinkauhassa" on niinkin nuori kuin vuodelta 1956 (tosin Suova olisi voinut kirjoittaa tekstinsä hyvinkin keskellä "ensimmäistä tasavaltaa", sikselvästi se on vuosisadan alun saksalaisen *Zeitungs-wissenschaftin* hengen heimolaisia). Miksi traditiomme jätteen tällainen lyhkäisyys? Yksinkertaisesti siksi, ettemme tunne perinnettämme.² Kuitenkin tiedotus- ja viestintäasioista on kirjoitettu ja keskusteltu vaikka miten pitkään meidän omassa maassammekin.³ Snellman oli tietysti 1800-luvun suuri nimi. Mutta jo 1700-luvun puolella ilmestyivät ensimmäiset tiedotusopillisten pohdintojen itumuodot - koska ilmestyivät ensimmäiset sanomalehdet. Sanomalehtikäytäntö itse pakotti formuloimaan ensimmäiset yleistävät hahmotelmat ja luokitukset joukkotiedotuksesta; näin ne muotoili Antti Lizelius *Suomenkielisten Tieto-Sanomiansa* ensimmäisessä numerossa:

Paljo ja monenlaisia tietoja koeturia, vjennuria ja parantamisen muotoja Suomen Hallituksen menoista on tosin kyllä muilla kielillä julistettu; Mutta Suomen Kielellä ei ole paljo muuta

annettu tietä, kuin se vahtu, mitä Ujantiedoista eli Usmanakoista kerta kertaan vuosena kirjoitetaan; jonka tähden myös niille Suomalaisille, jotka ei muita kielillä ymmärrä, senkaltaisista julistuksista sankein vähä hyödytys on.

Tämä tulee siis, Jumalan suostusta meidän Rakkaalle Maanmiehille meidän jula Suomalaisille, Suomen Kielellä, heidän ikävöngemisenä perästä annettavari valkeuteen, monikastoja hyväksi löyetyjä koeturia, tietoja ja neuvoja Huonen, Hallituksen levittämisestä, niinkuin: peltoin ja niittuin viisakammasta kaswannosta, kasteiditten parantamisesta, ja muitten elatusken keinoin menestyväisemmästä voimittamisesta; Niin myös totisia sanomia muitten ja omain Maan-paikkain erinomaistien entisistä ja nykyisistä tapaurista, menoista ja muutteista. Siinä siwusa ahkeroin kun aina Suomen Kielen selkeydestä, sen omasta luomollisesta puhun parresta, painavastten sanain walikemisesta ja eroittamisesta, niin myös niitten muista kielisistä vuorostuin mahdollisesta weroittamisesta. Näissä kaikissa waiteloitan toimellisten, ymmärtäväisten, ja hywimpain ajattelevaisten Suomalosten ystäväillid muistuturia ja omia koeturia, niin yhteistä Kansalta, kuin muiltakin; jotka muistuturet ja koeturet myös näissä Tieto-sanomissa julkisevi tehdän, ynnä niitten nimein kansa, jotka parhaita koeturia tehnet ovat, niin myös paikkain mainikemisella.

Näitä Tieto-Sanomita annetan ulos, Kirjan-painamisen kautta, kahdesti Kuukaudesta, juuri tämmöisessä muodossa, kuin nämät alku-lehdet näottäwät; jotka tekee vuodesta 24. kappaletta, ja makawat kaikki yhteen, eli koko kokous Neljä Talaria ja 16 äyriä Kupari-rahaa; joka raha tulee edelläkain vuoden alusa maksettavari: ja annetan kullekin wakutus Kirja, niin että hän joka kahden wiikon perästä saa ottaa ulos sen walmistetun kappalen Jos Ostajita ilmestyy koolta, niin nämät tulewat ajsettavari tulewan vuoden alusa.

* * *

Siis: "tietoja ja neuvoja Huonen-Hallituksen levittämisestä", "totisia sanomia muitten ja omain Maan-paikkain tapaurista, menoista ja muutteista", "Suomen Kielen selkeydestä", "ajattelevaisten Suomalosten ystäväillisiä muistuturia ja omia koeturia". Ei ilmaiseksi: "Koko kokous Neljä Talaria ja 16 äyriä Kupari-rahaa".

Siinä ainakin yxi alcu. Klassisia kirjoituksia löytyisi matkalla 1775-1982 varmasti muitakin kuin seuraavat viisi. Siinä teille tehtävää: etsikää, niin löydätte, kootkaa, tutkikaa, kirjoittakaa historiaa. *Tiedotustutkimus* 10 (4), 1987, varataan tuloksille.

Viitteet

¹MEHTONEN, Lauri. Strukturaalisen ja geneettisen tarkastelua. Teoksessa LITTUNEN, Y. & RAUTIO, P. & SAARINEN, A. (toim.). Tieto, tiede, yhteiskunta. Keskustelua yhteiskuntatieteistä 1978. Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos, sarja E, nro 6, 1978, s. 45.

²Tosin sanomalehtihistorioitsijat ovat kartoittaneet alansa tutkimusperinnettä, ks. SALOKANGAS, R. & TOMMILA, P. Press history studies in Finland: past and present. *Scandinavian Journal of History*, 7 (1), 1982, s. 49-73. Tämä perinnehän on pitkälti myös tiedotusopin omaa perinnettä.

³Ks. esim. RANTAKARI, K.N. Sanomalehdistö. Teoksessa HARMAJA, L. ym. (toim.). *Valtiotieteiden käsikirja*. Osa III. Helsinki, Tietosanakirja-osakeyhtiö, 1923, s. 312-328. Artikkelin lähde-luettelo mainitsee useitakin vuosisadan vaihteessa sanomalehdistä ja niiden historiasta kirjoittaneita suomalaisia.